

УДК 378.147

Василенко О.М.

к. пед. н., доцент,

доцент кафедри психології та педагогіки,

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Останніми роками в Україні відбувається зміна ставлення суспільства до проблем інклюзії та інклюзивного навчання, що спричинено входженням нашої держави в європейський освітній простір та демократичними реформами в сфері освіти. У зв'язку з цим заклади освіти України потребують високо кваліфікованих спеціалістів, які здатні навчати і виховувати молоде покоління з особливими освітніми потребами, використовуючи при цьому сучасні методи збереження здоров'я, корекційно-розвивальні технології, механізми ефективного функціонування інклюзивного освітнього середовища.

Особливе місце у підготовці майбутніх педагогів займає компетентнісний підхід. При цьому, поняття «компетентність» у тлумачному словнику розглядається як психосоціальна якість, що означає силу і впевненість, які виходять із почуття власної успішності, корисності та дають людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням» [7, с. 203].

Теоретико-прикладні аспекти формування інклюзивної компетентності у майбутніх педагогів розглянуто в працях О. Бородіної, Ю. Бойчука, І. Демченко, Є. Клопоти, О. Клопоти, Г. Косаревої, І. Литвин, О. Микитюк, С. Наход, Т. П'ятакової, Н. Рокосовик, О. Ротко, В. Сулим, М. Чайковського та інших.

На думку дослідників Є. Клопоти та О. Ротко, інклюзивну компетентність педагога слід розглядати як складник його професійної компетентності, що

містить такі ключові змістовні компетентності: мотиваційний, когнітивний, рефлексивний і операційний компоненти [3].

М. Чайковський у своїх працях розглядає інклюзивну компетентність фахівців, які працюють зі студентською молоддю з особливими освітніми потребами як інтегративне особистісне утворення, що обумовлює їхню здатність здійснювати освітні функції в процесі інклюзивного навчання, враховуючи освітні потреби цих студентів та створювати усі умови для їхнього повноцінного розвитку і саморозвитку [6, с. 113].

Дослідники Ю. Бойчук, О. Бородіна та О. Микитюк вважають, що інклюзивна компетентність майбутніх педагогів може бути сформована тільки в процесі їхньої участі в інклюзивній діяльності [1, с. 49].

На думку С. Наход, високий рівень розвитку інклюзивної компетентності дозволить педагогу почуватися вільно та впевнено в інклюзивному освітньому просторі та зробить процес навчання більш ефективним та продуктивним [5].

Досить цікавим є підхід Г. Косаревої до визначення складників інклюзивної компетентності педагогів із конкретизацією їх критеріїв: наявність ціннісного ставлення до професійної діяльності в умовах інклюзії; сформованість інклюзивно необхідних знань та умінь, а також способів їхнього використання; розвиток відповідних особистісних якостей; здатність до саморефлексії і самоуправління [4].

Дослідники Є. Клопота та О. Клопота стверджують, що процес формування інклюзивної компетентності є однією з основних умов підготовки сучасного педагога до професійної діяльності в інклюзивному освітньому просторі, та передбачає проходження низки послідовних етапів: від явної чи прихованої протидії, крізь пасивну участь і до активного прийняття, коли ідея інклюзії стане основою реалізації професійних ролей фахівців [2].

На думку Ю. Бойчук та О. Бородіної, інклюзивна компетентність майбутніх педагогів формується на засадах інклюзивних знань, спеціальних інклюзивних умінь і навичок, професійних і особистісних якостей, а також під

час опанування здоров'язбережувальними і корекційно-розвивальними технологіями [1, с. 51].

Отже, розвиток інклюзивної компетентності у майбутніх педагогів під час навчання в закладі вищої освіти передбачає формування не лише її складників, але й створення позитивного емоційного прийняття дітей та молоді з особливими освітніми потребами.

Список літератури

1. Бойчук Ю. Д., Бородіна О. С., Микитюк О. М. Інклюзивна компетентність майбутнього вчителя основ здоров'я : монографія. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2015. 117 с.

2. Клопота Є., Клопота О. Інклюзивна компетентність як чинник професійної діяльності фахівців педагогічної та соціально-психологічної сфери. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2017. Т. 1. № 13. С. 118-123.

3. Клопота Є. А., Ротко О. М. Особистісна готовність як складник професійної компетентності педагогів в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки*. Випуск 1. 2021. С. 125-132.

4. Косарева Г. М. Основи формування інклюзивної компетентності майбутніх вихователів дошкільних закладів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2014_65_65 (дата звернення: 15.10.2023).

5. Наход С. А. Інклюзивна компетентність у складі «soft skills» майбутніх педагогів початкових класів. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 1 (19). С. 225-232.

6. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі. Теоретико-методологічні засади впровадження інклюзії в закладах освіти : монографія / наук ред. М. Є. Чайковський. К.: Університет «Україна», 2019. 460 с.

7. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х. : Прапор, 2005. 640 с.